

עין משפט
גזר מצוה

גזר:

מוֹסֵיף חוּמֵשׁ עַף חוּמֵשׁ. וא"ת והא לעיל בריש פירקין (דף מה.)
בעינן יחד לו כלי או נטל וחזר והפקידו אֵלָּלוּ וי"ל דמ"מ ס"ד כיון שגזר מתורת חומש לא מיימתי עליה קרנן ואין מוסיף עליה חומש אחר קמ"ל: **וְלֹא מִיתֵנָּא תֵּנָּא**. לא הן ולא לאו וא"ת והתנן במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ו) סלע של חולין ומעשר שנמערבזו מציא בסלע מעות ולא קתני בסלע וחומש מעות אֵלמָא תנן דאין מוסיף חומש על חומש וי"ל דלא חשש להזכיר אותו חומש תדע שהרי על קרן שני מוסיף חומש כדתני בהתורה (מנחות דף פב. וסב) המתפסים מעות מעשר שני בשלמים כשהוא פודה מוסיף ג' חומשין אחד למעשר ואחד לקדש ואפ"ה לא קתני מציא בסלע וחומשו של קרן מעות:

מַה בָּסָף עָרְבוּ ב'ו'. ומעליו לא מנ"י דריש כדפרישית לעיל ומכסף ערכו נמי לא מנ"י מפיק שלא יתחלל על הקרקע דלא אֵתָא אֵלָּא לִאֲרוּי דכי איתיה לחומש בעולם הוי דינו כמו קרן להוסיף עליו חומש: **הַקֹּדֶשׁ וּמַעֲשֵׂר**. הפוכים זה מזה דמעשר אין מוסיף חומש על חומש ועל חלול שני מוסיף חומש כדאמר בהתורה (סב) והקדש הוי איפכא:

בשלמא בוצ'ה דשמים דמעוטי ב'ו'. דלית צהו מעילה ה"מ למפרכי הא קרא במעילה לא משמע: **לְעֵינֵי חוּמֵשׁ קָאמַר**. וא"ת הא כבר ממעטינן הקדש שני מן המקדיש ולא מן המתפסים וי"ל דקרא דלעיל מיירי במקדיש ציתו והכל מיירי בצהמה טמאה דהוי מטלטלין וזריכי ומשום הכי לעיל נמי אינטרין כסף ערכו להוסיף חומש על חומש משום דלא כתיב חמישיתו גבי מקדיש ציתו אע"ג דבקרא דמקדיש בזהמה טמאה כתיב ויסף חמישיתו פ) (ותרוייהו צאס בחוקותי):

לְעֵינֵי חוּמֵשׁ קָאמַרְתּוּ. פרש"י ומעילי צה היינו ומוסיף

חומש ותימה והלא שלמים אינה כולה לשמים ומוסיף חומש כדאמר בהתורה (סב) וי"ל דבמסקנא דתורת כהנים מרצה אף קדשים קלים והכי איתא

לִתְנָא בשלמא כולה לשמים למעוטי קדשים קלים כיון דאית להו לבעלים בגוייהו לית בהו מעילה אלא תחילת הקדש למעוטי מאי תחילת הקדש הוא דאית ביה מעילה סוף הקדש לית ביה מעילה דלמא לענין חומש קאמרת וברבי יהושע בן לוי אמר ליה אין הכי קאמינא אמר ליה רב אשי לרבינא בהמה טמאה בתחילת הקדש איתא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

ש"מ חוּמֵשׁוּ כְּמוֹסוּ. דמשתלם פירות ולא מעות: **גְּבִי גֹזל כְּסִיב**. גבי אשם גזילות כתיב אס גזל וכפר ונשבע לשקר חמישיתיו חמישיות הרבה: **וּסְפֵן**. נמי זימנין דאיכא טובא: **נָסַן לוֹ אִם הִקְרֵן**. לאחר שנשבע והודה ונתחייב קרן וחומש ונשבע לו על החומש שחזר וכפר את החומש ואמר נתמיו

לך ונשבע והודה הרי זה מוסיף חומש על חומש שכפר וכן אס חזר ונתן לו חומש ראשון שנשבע עליו וחזר וכפר ונשבע על חומש שני והודה מוסיף חומש על חומש שני וכן לעולם: **עַד שִׁימַעַט הִקְרֵן**. חומש שהוא מתחייב כבר וחזר וכופרו קריי קרן. עד שמהא כפירת צבועתו צפחות משוה פרוטה: **גְּבִי טְרוּמָה**. אוכל תרומה בשוגג: **כְּסִיב חֲמִישִׁיתוּ**. דלא משמע אֵלָּא חד חומש ואפ"ה תנן צה חומשא דחומשא כגון אס נתן קרן וחומש מן החולין כמשפטו ונעשו התשלומין תרומה וחזר ואכל אותו חומש משלם אותו וחומשו: **וְאֶחָד הֶסֶף**. שמן של תרומה דסיכה כשתייה ושתייה כאכילה דאמרינן צפ' בתרא [דיומא] (דף עו.) שתייה כאכילה מואכלת לפני ה' וגו' וכתבי ציה מירושן וסיכה כשתייה דכתביא ותצא כמים צקצרו וכשמן צעלמותיו אצל אס ציערה על ידי דבר אחר אינו משלם חומש דאיס כי יאכל קדש כתיבא פרט למיזא את התרומה על ידי דבר שאינה אכילה': **גְּבִי מַעֲשֵׂר**.

גבי פדיון מעשר שני דכתיב ציה נמי וחמישיתו יוסף עליוס: **לֹא מַכְסֵּב כְּסִיב צִיב**. משמעות דחמישיות הרבה: **וְלֹא מִיתֵנָּא סָנֵא צִיב**. חומשא דחומשא כגון אס חזר וחילל את החומש הראשון: **וְלֹא אִיצְעוּי מִצְעִינֵא** לן. אס מוסיף חומש על חומש אס לא דפשיטא לן דלא מוסיף דלא אשכחן ציה רמו צקרא כדאשכחן בתרומה רמו פורתא כדבעינן למימר קמן דבתרומה כתיב ויסף חמישיתו ולא כתיב יסף כדגבי מעשר ולשון ויסף משמע שתי תוספות יוסף וחזר ויוסיף אצל יסף חדא משמע: **גְּבִי הַקֹּדֶשׁ**. הפודה את הקדשו כתיב ואס המקדיש יגאל ויסף חמישית כסף ערכך: הכי גרסינן וספן **הפודה אס הקדשו מוסיף חומש**. וצמתני דפירקין הוא. ולא גרסינן הנהגה מן ההקדש שוה פרוטה כו' דההיא במעילה קא מיירי וגבי מעילה לא כתיב ויסף אֵלָּא יסף ולא כתיב חמישית אֵלָּא חמישיתו ואת אשר חטא מן הקדש ישלם וגו' פ: **מֵאִי**. אס חזר וחילל את החומש מהו שיוסיף חומש מי אמרינן האי דגבי תרומה אע"ג דלא כתיב חמישיתו מן צה חומשא דחומשא משום משמעותא הוא הכא נמי כתיב ויסף וחייב להוסיף: או דלמא. טעמא דתרומה לאו משום משמעותא הוא אֵלָּא משום דקיימא לן גורעין ומוסיפין ודורשין' הלכך ויסף דגבי תרומה כי שקלת לה ו' דיוסף ותיקרי ציה יסף חמישיתו ושרית ליה בסוף פ חמישיתו אתקרי חמישיתו צשני ווין ונשמע חמישיות הרבה אצל הכא גבי הקדש דלא כתיב אֵלָּא חמישית אע"ג דשקלת כו'. ואס תאמר נישדדיה בצמנע תיצה ונקרי חמישיות כסף ערכך לא אשכחן גורעין ומוסיפין להפסיק את התיצה אֵלָּא או צראשה או בצופה כדאמרינן בסדר יומא (דף מה.) ולקח מדם הפר דס מהפר יקצלונו: **סִיפּוּק לִישׁ כו'**. מאי קמציעא ליה לרצא תיפוק ליה דאס חזר וחילל את החומש הראשון אין מוסיף חומש דהוא ליה הקדש שני אפילו חזר וחילל קרן עצמו שהתפס תחת הראשון אין מוסיף חומש: **וְאִ"ר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נָוִי**. וילין לה מקרא צשמעתא: **חוּמֵשׁ כְּתֻלָּה הַקֹּדֶשׁ דַּמִּי**. שהרי מאיליו ניתוסף ולא נתפס תחת הראשון הלכך בעיין מטעם דהקדש שני לא חיפשוט ליה משום הכי מספקא ליה: **הַמַּתְפִּים**. זה תחת הראשון שהשני נתפס בצדושה של אחר ולא מחמת עצמה צאה לו: **וְאִם צִבְהַמָּה הַטְּמֵאָה**. הוה ליה למכתב ואס צהמה טמאה כו' ואס צצהמה מאי היא אֵלָּא הכי קאמר בהקדשות שהן צצהמה טמאה קאמר לך קרא ויסף חמישיתו פ: **מַה צִבְהַמָּה טְמֵאָה תַּחֲלָפָה הַקֹּדֶשׁ**. ולקמיה פריך מי לא משכחת לה נמי שמהא הקדש שני שיתפסקה לצדק הצית תחת צדק הצית אחר: **וְכוּלָּה לְשָׁמַיִם**. שאין לצעלים צה כלום דסתם הקדש צהמה טמאה לצדק הצית היא: **וּמוֹעֲלִין צה**. השתא קס"ד דמעילה ממש קאמר ולא אפשר ליה לאוקומא הכי חדא דקרא לא במעילה משמעוי ועוד דאפילו לית גצה כל הני שייכא מעילה לענין הקדש: **דַּלְמָא לַעֲנִין חוּמֵשׁ קָאמַר**. הך מעילה לאו מעילה ממש קאמר ולא צנהגה מן ההקדש אֵלָּא צחומש קאמר וצצא לפדות הקדש קאמר וקרי לחומש מעילה משום דצמעילה נמי שיך חומש ולמעוטי הקדש שני אֵתָא וכדרכי יהושע בן לוי: צאמצע

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

קָבֻד א מיי' פ"ו מהל' גזילה ואצירה הל' יב סמך עשין עג: קיז ב מיי' פ"י מהל' תרומות הל' א סמך לאין רמז:

קיה ג ד מיי' שס הל' ב סמך שס:

קיה ד מיי' שס הל' טו סמך שס:

קב ו מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' ג:

קבא ז מיי' פ"ו מהל' ערבין הל' ב סמך עשין קנב:

קבב ח מיי' שס הל' ד: קבב ט י מיי' פ"ה מהל' מעילה הל' א סמך עשין רי:

‏

תורה אור השלם

1 או מבבל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אותו בראשו וְחִמְשֻׁתָּיו יִסֹּף עליו לאשר הוא לו יתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אֲשֻׁמּוֹת:

ויקרא ה כד 2 ואיש כי יאכל קדש בשגגה וְיָסַף חֲמִישִׁיתוּ עליו וְהָזֶן לִבּוֹהֹן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד 3 ואם המקדיש יגאל את ביתו וְיָסַף חֲמִישִׁית כסף עָרְבָךְ עָלָיו וְהָיָה ויקרא כז טו לו:

4 ואם בבהמה הטמאה ופודה בערבך וְיָסַף חֲמִישִׁתוּ עָלָיו ואם לא יגאל ותמכר בערבך: ויקרא כז כז

מסורת הש"ס

א) צ"ק קמ., ט) פסחים לא: [תרומות פ"ו מ"א], ג) [לקמן נה"י: ד] ונ"י תוס' מנחות ל: ד"ה לטעפת], ט) [תמורה ט:], ו) [תמורה ט: ע"ש], ו) [דברים יד:] ח) [מהל'ס קט:], ט) [ויקרא כב:] י) [מעילה יט:], ט) [ויקרא כו:], ו) [ויקרא כב:], ט) [ויקרא ה:] ט) [יומא מת:], ס) [במ"י חמישות, ט) [ויקרא כו:] ס"א ל"ה,

‏

גליון הש"ס

רש"י ד"ה או דלמא וכו' אלא או בראשה או בפופה. ע"י סנהדרין דף ד ע"צ תוס' ד"ה לטעפת ומנחות לז ע"צ תוס' ד"ה לטעפת:

‏

מוסף רש"י

נתן לו את הקרן. לאחר קרן וחוּמֵשׁ נשבע לו שצוה שהיה על החומש שמתו לו והודה (ב"ב קג.). הרי זה מוסיף חומש על חומש. חומשו של חומש, דחומש ראשון נעשה קרן, עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה. שאס חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה, משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן לעולם עד שיתמעט הקרן של חומש שלא יכפור לו שזהפרוטה (שם קג.). ואחד הסך. דאמרינן בפרק צתרא דיומא (עו:) סיכה כשתייה ושתייה ככלל כאכילה, והכל כתיב כי יאכל קודש בשגגה, דאילו גזלה והשליכה לנהר, אפילו בשוגג דלא ידע שהיא תרומה, אינו משלם חומש אֵלָּא קרן כשאר חזיק חולין דעלמא, דאמר מר כי יאכל פרט למזיק (פסחים לז.). ודחומשא דחומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואס חזר ואכל בשוגג אותו חומש ראשון חזר ומשלם חומשו עליו (שם). הפודה את הקדשו. ולא של אחרים, המקדיש כתיב (לקמן נה.).